

*Мостіпан О. І., студент ОЕФ, 5 курсу,
спеціальність 8.030509 «Облік і аудит»,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,
науковий керівник — Супрович Г. О., к.е.н.,
ст. викладач кафедри обліку підприємницької діяльності*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

В умовах інноваційно-інвестиційного етапу розвитку економіки України небувалої актуальності набуває питання реформування існуючої системи організації обліку та її адаптації до сучасних тенденцій, норм та вимог міжнародної економічної практики. Виникає необхідність перегляду та уточнення принципів формування активів суб'єкта господарювання.

Враховуючи те, що на сучасній стадії розвитку вітчизняної економіки спостерігається відставання реального стану системи обліку нематеріальних активів (НМА) від господарських потреб, вирішення даної проблеми є необхідним і важливим етапом переходу України у світовий економічний простір. Так, іноземні науковці переконують, що успіх корпорації залежить більшою мірою від інтелектуальних можливостей системи, ніж від фізичних активів [5].

Як теоретики, так і практики працюють над масштабним і глибоким вивченням такої економічної категорії, як нематеріальні активи. Кожен з авторів висвітлює свій погляд на організацію обліку нематеріальних активів і розкриває своє бачення їх сутності. Однак, огляд наукової літератури не дає широкої та вичерпної дефініції понять «нематеріальні активи», «невідчутні активи», «інтелектуальна власність».

Перспективні напрямки вдосконалення бухгалтерського обліку нематеріальних активів можуть бути об'єднані в три групи: визнання нематеріальних активів НМА (як об'єкта бухгалтерського обліку); класифікація НМА; організація синтетичного й аналітичного обліку НМА.

Незважаючи на широке різноманіття наукових досліджень у даній області, питання визначення економічної сутності поняття нематеріальних активів залишається відкритим. Тому постає необхідність в удосконаленні понятійного апарату НМА, спираючись не лише на законодавчу базу, а й на думки науковців.

Наступною проблемою є виникнення потреби всебічного дослідження критеріїв визнання нематеріальних активів, встановлених П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», а саме таких: 1) існує імовірність одержання майбутніх економічних вигід, пов'язаних з його використанням; 2) вартість може бути достовірно визначена [4].

Також варто наголосити на потребі вдосконалення класифікації нематеріальних активів, що диктується дублюванням класифікаційних ознак у межах, передбачених нормативно-правовим полем [3]. Найоптимальнішим варіантом буде виокремити мінімальну кількість типологічних ознак, які дозволяють розмежовувати об'єкти нематеріальних активів. Тобто варто виділити чотири групи за ознакою природи прав: права користування природними ресурсами; права інтелектуальної власності; права користування майном; інші нематеріальні активи.

Не менш актуальним є питання достовірного відображення інформації про нематеріальні активи у фінансовій та інших видах звітності. Тобто мова йде про те, щоб визначити реальну науково-обґрунтовану цінність нематеріальних активів. Оцінка НМА має особливе значення при включенні об'єктів інтелектуальної власності до зареєстрованого капіталу, при злитті підприємств або поділі організації для визначення майнових частин у капіталі, при складанні фінансової звітності, оцінці застави під отримуваний кредит, визначенні збитків при виявленні порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності і т.д.

Одночасно варто звернути увагу на те, що незважаючи на колосальні трансформаційні перетворення системи бухгалтерського обліку в Україні, до сьогодні ще не створена єдина методологія аналітичного обліку операцій з нематеріальними активами. Адже саме вдосконалення організації даного обліку може забезпечити налагодження належного контролю за інвестуванням коштів у придбання (створення) нематеріальних активів, їх використання, амортизацією та своєчасним списанням з балансу.

Іншою важливою проблемою є неналежний стан документального оформлення операцій з нематеріальними активами. Варто сказати, що в Україні існують лише чотири уніфіковані форми первинних документів з обліку нематеріальних активів, але для повного розкриття інформації цього недостатньо. Тому бухгалтери змушені використовувати затверджені форми документів з обліку основних засобів, які, відповідно ж, не враховують специфіку та особливості нематеріальних активів.

Поряд з цим удосконалення потребують також й облікові реєстри. Двох форм, що затверджені Міністерством фінансів (відомість обліку нематеріальних активів, нарахованої амортизації (зносу) за рік (форма ВНА-1) і відомість 4.3 аналітичного обліку нематеріальних активів) недостатньо для формування повної інформації про нематеріальні активи.

Ураховуючи сказане, можна виокремити такі головні напрями вдосконалення організації обліку та понятійного апарату нематеріальних активів:

1) гармонізація між положеннями національних стандартів і міжнародними стандартами щодо визнання нематеріальних активів активами (група необоротних) та власне нематеріальними активами, виходячи із градації критеріїв визнання (загальні та спеціальні);

2) зменшення кількості класифікаційних ознак нематеріальних активів, закріплених П(С)БО 8, з метою усунення дублювання та раціональної організації обліку НМА;

3) розробку додаткових форм первинних документів та облікових реєстрів для відображення наявності та руху нематеріальних активів.

Отже, необхідно зазначити, що вдосконалення організації бухгалтерського обліку нематеріальних активів має на меті підвищення якості та корисності інформації, яка передається зацікавленим особам для прийняття управлінських рішень.

Література

1. Банасько Т. Проблеми та перспективи дослідження нематеріальних активів в Україні // Економіст. — 2010. — № 3. — С. 31–33.

2. Гончар О.І. Нематеріальні активи у формуванні потенціалу підприємства / О.І. Гончар, І.В. Павельчук // Вісник Хмельницького аграрного університету. — 2009. — №3. — Т. 1. — С. 77–80.

3. Манакін В. Проблема обліку нематеріальних активів в Україні / В. Манакін, О. Рябенко // Схід. — 2010. — № 2 (102). — С. 10–12.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» // Бухгалтерія. — № 29(652). — 2005. — С. 48–51.

5. James Brian Quinn, Philip Anderson, and Sydney Finkelstein. Managing Professional Intellect: Making the Most of the Best // Harvard Business Review. 1996. March-April. P.71-80.

**Мукало К.В., студент ОЕФ, 5 курсу,
спеціальність 8.030509 «Облік і аудит»,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,
науковий керівник — Головка Т.В., к.е.н.,
професор кафедри обліку підприємницької діяльності**

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В умовах глобальних змін в економіці України одним з найскладніших і найсуперечливіших питань можна вважати облік